

حجة الوداع

مركز الدراسات والبحوث الإسلامية

جامعة الإمام محمد باقر
الطوسي
القمي

پاییز ۱۳۸۸ ه. ش

یاوری، اسدالله

حجة الوداع / نویسنده اسدالله یاوری؛ [برای] مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی
جامعه المصطفی العالمیه - قم: وثوق، ۱۳۹۲.

۳۶۰ ص.

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۷-۰۵۷-۰۰

۱۰۰۰۰ ریال

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا:

چاپ قبلی: نقش نگین، ۱۳۸۸.

کتابنامه: ص. [۳۴۱] - ۳۶۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - خطبه ها.

۲. محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - خطبه ها.

الف. عنوان.

ب. مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی جامعه المصطفی العالمیه.

۱۳۹۲ ۳ ۱۶ ی ۲۲۳ / ۵ BP

۲۹۷/۴۵۲

دفتر مرکزی

قم: خیابان صفاییه، کوچه ۱۸ (بخدمت)، کوچه ۹، پلاک ۱۵۹، تلفکس: ۳۷۷۳۵۷۰۰.

شماره: ۳۹۱ ۲۵۲ ۰۹۱۲

حجة الوداع

☒ اسدالله یاوری

☒ ناشر: وثوق

☒ نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۲

☒ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

☒ قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

☒ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۰۷-۰۵۷-۰۰

☒ لیتوگرافی: امام سجاد

☒ چاپ: نینوا

☒ به سفارش مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی جامعه المصطفی العالمیه

کلیه حقوق چاپ و نشر محفوظ است.

www.Nashrvosoogh.com

vosoogh_m@yahoo.com

شماره پیامک انتقادات و پیشنهادات: ۳۰۰۰۴۶۵۷۷۳۵۷۰۰

مرکز بخشی:

قم: جامعه المصطفی العالمیه، مرکز آموزش زبان و معارف اسلامی، تلفن:

فهرست مطالب

پیش گفتار.....	۱۱
فصل اول: حج حضرت پیامبر اعظم ﷺ.....	۱۷
۱-۱ تعداد.....	۱۷
۱-۲ نوع آن.....	۲۱
۱-۲-۱ سایر حج ها.....	۲۱
۱-۲-۲ حجة الوداع.....	۲۱
۱-۳ نام های آن.....	۲۴
فصل دوم: عمره های حضرت پیامبر اعظم ﷺ.....	۳۱
۲-۱ عمره حدیبیه.....	۳۱
۲-۲ عمره سال هفتم.....	۳۳
۲-۳ عمره جعرانه.....	۳۴
۲-۴ عمره سال دهم.....	۳۶
فصل سوم: نزول حکم حج تمتع.....	۴۱
۳-۱ اصل تشریع.....	۴۵
۳-۲ نظر اصحاب.....	۴۷

- ۳-۳ اعتراض به حکم خدای سبحان ۵۲
- ۳-۴ استدلال‌ها بر ممنوعیت حج تمتع ۶۰
- ۳-۵ برداشت‌ها ۶۴

فصل چهارم: ضبط دقیق حجة الوداع ۶۹

- ۴-۱ کارهای مقدماتی ۶۹
- ۴-۲ آغاز سفر ۷۲
- ۴-۳ اولین توقف ۷۴
- ۴-۴ ادامه سفر ۷۸
- ۴-۵ در مکه معظمه ۸۰
- ۴-۶ آغاز مناسک حج ۸۰
- ۴-۷ پایان سفر ۸۶
- ۴-۸ برداشت‌ها و نظریه‌ها ۸۷
- ۴-۸-۱ تعیین روز آغاز سفر ۸۷
- ۴-۸-۲ اقامه نمازهای روز اول ۸۷
- ۴-۸-۳ سنت دایمی ۸۹
- ۴-۸-۴ بایکوت ضد ارزش‌ها ۹۳
- ۴-۸-۵ حضور مستمر رهبر ۹۶

فصل پنجم: سخنرانی‌های حضرت رسول اعظم ﷺ ۱۰۱

- ۵-۱ پاسخ به اعتراض‌ها ۱۰۱
- ۵-۲ دفاع از حضرت علی علیه السلام ۱۰۶
- ۵-۲-۱ سفر اول به یمن ۱۰۷
- ۵-۲-۲ سفر دوم به یمن ۱۱۱
- ۵-۲-۳ سفر سوم به یمن ۱۱۸
- ۵-۲-۴ سفر چهارم به یمن ۱۲۰
- اول: حدیث انذار ۱۳۲

۱۳۵	دوم: حدیث منزلت.....
۱۳۷	۳-۵ سخنرانی عرفه.....
۱۴۲	۱-۳-۵ تحلیل و بررسی.....
۱۴۸	۴-۵ سخنرانی روز عید قربان.....
۱۵۹	۱-۴-۵ نکته‌ها.....
۱۸۰	۵-۵ سخنرانی غدیر.....
۲۰۶	بخش اول: حمد و ثنای الهی.....
۲۰۹	بخش دوم: فرمان الهی برای مطلبی مهم.....
۲۱۱	بخش سوم: اعلان رسمی ولایت و امامت دوازده امام علیهم‌السلام
۲۱۶	بخش چهارم: بلندکردن دست امیرالمومنین علیه‌السلام
۲۱۷	بخش پنجم: تأکید بر مسأله امامت.....
۲۱۹	بخش ششم: کارشکنی‌های منافقین.....
۲۲۲	بخش هفتم: پیروان ردّ منافقان اهل بیت علیهم‌السلام
۲۲۴	بخش هشتم: حضرت مهدی عج
۲۲۵	بخش نهم: طرح بیعت.....
۲۲۶	بخش دهم: فروعات دین.....
۲۲۸	بخش یازدهم: بیعت گرفتن رسمی.....
۲۳۵	۱-۵-۵ نکته‌ها.....
۲۴۶	دلیل اول: زمینه‌سازی‌ها.....
۲۴۷	دلیل دوم: نزول آیه تبلیغ.....
۲۵۶	دلیل سوم: آیه اکمال دین.....
۲۷۰	دلیل سوم: آیه‌های درخواست عذاب.....
۲۷۴	دلیل چهارم: کاربرد قرآن مجید.....
۲۷۵	دلیل پنجم: الفاظ حدیث.....
۲۷۷	دلیل ششم: عملکرد اصحاب.....
۲۸۰	دلیل هفتم: احتجاج‌ها به حدیث غدیر.....
۲۸۰	اول: از حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام

۲۸۶	دوم: از حضرت فاطمه علیها السلام
۲۸۶	سوم: از حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام
۲۸۷	چهارم: از حضرت امام حسین علیه السلام
۲۸۷	پنجم: از بعضی مسلمانان
۲۸۸	ششم: از اصحاب
۲۹۱	هفتم: برجستگان
۳۰۵	تحلیلی از جامعه اسلامی
۳۴۱	فهرست منابع

به پیشگاه مقدّس و ملکوتی باب الحوائج، متمن جانشین بر
حقّ حضرت رسول خدا ﷺ و نهمین معصوم از ساله طلایی
معصومان، حضرت امام موسای کاظم علیّه السلام بزرگواری که با
شکیبایی حیرت‌آور به حفظ و نشر دین مبین اسلام پرداخت و در
این راه جذّاب‌ترین حالت‌ها، یعنی: آزادی‌اش را هزینه کرد تا این
که در زندان‌های ستم‌کاران به سوی معبود خویش شتافت.
ای جدّ کریم من، این ناچیزترین کوششم را با اغماض از
کاستی‌هایش بپذیر و در دنیا و عقباً در ابعاد معنوی و مادی
مأجورم بفرما.

پیش گفتار

بایستگی علم تاریخ در بررسی جوانب گوناگون زندگی نسل‌های پیشین پیرامون موفقیّت‌ها با شکست‌ها، رشد یا انحطاط به هدف تکامل‌دهی زندگی نسل حاضر است.

قرآن کریم اندیشیدن،^۱ پندآموزی و عبرت‌گیری^۲ از جریان‌های گذشتگان را جزو اهداف اساسی برای علم تاریخ می‌داند فرمود چرا که در غیر این صورت، علم تاریخ مقوله‌ای مربوط به گذشته و سرگرمی جالبی برای گذران اوقات فراغت می‌شود. وجود مقدّس حضرت امیرمؤمنان (علیه السلام) با الهام از تعالیم این کتاب آسمانی فرمود:

«داستان زندگی آنان در بین شما به عنوان درس عبرتی برای عبرت‌گیرندگان شما باقی ماند».^۳

۱. اعراف (۷/۱۷۶): «این داستان‌ها را بازگو کن، شاید بیندیشند».

۲. یوسف (۱۲/۱۱۱): «در سرگذشت آن‌ها درس عبرتی برای صاحبان اندیشه است».

۳. نهج‌البلاغه: خطبه ۲۳۴: «وَتَقِيْ قُصَصَ اَخْبَارِهِمْ فَيَكُمُ عِبْرَةٌ لِّلْمُعْتَبِرِيْنَ فَيَكُمُ».

یکی از مهم‌ترین رخدادهای در حیات بشر بعثت حضرت محمد بن عبدالله ﷺ است. تحلیل واقع‌بینانه و منصفانه اندرزهای کاربردی و راه‌کارهای صحیح برای زندگی حقیقی را در اختیار انسان‌ها قرار می‌دهد؛ و حقیقت‌جویان را به سرمنزل مقصود رهنمون می‌کند. تاریخ صدر اسلام جایگاه ویژه‌ای در معارف دینی دارد. زیرا با سنت حضرت رسول خدا ﷺ عجین گردیده است. هم‌چنین، مملو از مسندهای عملی برای الگوهای کامل از نیک و نیکوکاران، بد و بدکاران است. ارایه هرگونه تحلیل و تفسیر درست و عالمانه در قالب نوشتار و تفارها کوششی سزاوار جهت شناسایی راه‌کارهای عملی برای زندگی حال و آینده می‌باشد.

حجة الوداع از باشکوه‌ترین وقایع دوران رسالت آن بزرگوار ﷺ است که عصاره معارف دینی که در طول بیش از دهه فعالیت توأم با رنج و مرارت‌های طاقت فرسا ارایه شده بود، بازگویی گردید. این نوشتار مجموع رخدادهای از ابتدای حرکت تا فرجام آن را نقل و تحلیل نموده است. چرا که، به روزگار ما عوامل تحلیل تاریخ، نظیر: نیازهای اجتماعی، سیاسی، اخلاقی و دینی بیش از عصر گذشته خودنمایی می‌کنند. پس، تنها خواندن و نگارش وقایع تاریخی راه‌گشا نیست، بلکه ریشه‌یابی فرازاها و فرودهای گذشتگان در عرصه‌های گوناگون ضرورت دارد.

روش کار

۱- تمام مطالب منقول در این نوشتار از کتب اهل سنت و مستند می‌باشد و شنیده‌ها و نوشتارهای غیر مستند وجود ندارد. در مواردی که بین شیعیان دوازده امامی و غیر آنان اختلاف نظر و نقل وجود داشته باشد - در حد امکان - از منابع معتبر نزد اهل سنت استفاده نمودم. هم چنین، در نقل احادیث از منابع اهل سنت دقت گردید تا مطالب از منابعی آورده شود که معتبر باشد و مؤلفشان ایرادی بر آن مطالب نداشته‌اند.

۲- در حد امکان از منابع تاریخی، حدیثی، فقهی و کلامی محققان متقدم و نزدیک به صدر اسلام استفاده نمودم زیرا محققان متأخر از همان منابع بهره گرفتند. هر چند، از تحقیق و نظر متأخران بهره‌ها بردم و در برخی از موارد به تجزیه و تحلیل آن‌ها پرداختم. چون نقص با کار انسان غیر معصوم پیوستگی عجیب دارد، امیدوارم که مورد لطف خوانندگان معزز و فرهیخته قرار بگیرم و کاستی‌های این نوشتار را از طریق پست الکترونیکی [Negares44@Yahoo.Com](mailto:Negararesh44@Yahoo.Com) یا با ارسال نامه به نشانی ناشر محترم یادآوری گردد تا در رفع نواقص آن و افزایش غنای بیش‌تر مطالب توفیق افزون‌تری بکوشم.

حوزه علمیه قم مقدس

سید اسدالله یآوری